Fra Josip Ikić, O*dem des Geistes*. Sarajevo: 2025., Verlag Svjetlo riječi, 361 str.

Riječ je o prijevodu na njemački jezik hrvatskog izdanja fra Josipa Ikića: Dah Duha, Sarajevo: Svjetlo riječi, 2024. Djelo je preveo na njemački prof. Borislav Mikulić. Za hrvatsko izdanje recenzirali: dr. teol. Mijo Nikić; dr. rer. soc. Vitomir Zečević te za njemačko pater Pavo Vujica, OFM.

Tri predgovora njemačkom izdanju napisali su: drugi prof. dr. Jelaska, koja je izdavač knjige, a treći sestra klarisa Sara Bošnjak. Prevoditelj Mikulić je u prvom predgovoru ukazao da u njemačkom prijevodu za biblijske navode koristi *Elberfelder Übersetzung*, 28. Auflage, 2012. te *Einheitsübersetzung*, 1980., dok je autor koristio prijevode *Jeruzalemske Bibilije* iz 1994., citate *Novog zavjeta* iz izdanja 1973., a citate iz Starog zavjeta prema Kaštelanovu izdanju Biblije iz 1968.

Prijevod na njemački ocjenjujem jezikoslovno izvrsnim. Rečenični stil jasno je izražavao smisao. Ponegdje se pojavljuje nedostatak uobičajene njemačke teološke terminologije. Tako na str. 20 hrvatski pojam „*životvorac*“ prevoditelj prevodi doslovno s „*Erschaffer des Lebens*“, a bilo bi teološki bolje i razumljivije „*Lebensspender*“. Ili na str. 12, 161, 354 i sl. naslov „*Vrhbosanska nadbiskupija*“ prevodi doslovno „Erzbistum Hochbosnien“ (čudan izraz, Gipfel je vrh), umjesto „Erzbistum Vrhbosna“. Također na str. 55 za podjelu službi akolita, lektora i ministranata upotrebljava pojam „Weihe“, što teološki nije opravdano jer se taj pojam na njemačkom upotrebljava isključivo kad se radi o sakramentu ređenja, a gore spomenute službe i njihove podjele pripadaju tzv. nižim redovima, pa je redovan naziv „Segnung“ ili „Einführung“. Prevoditelj na više mjesta za *Crkvu* upotrebljava pojam „*Versammlung*“ umjesto *Kirche,* što nije potpuno krivo, ali pojam *Kriche* je širi i uobičajeniji (str. 50, 60…). Na str. 25 i 26 za proroka Ezekiela upotrebljava englesku formu, a ne njemačku (Hesekiel) , a slično umjesto Jithro Jethro (str. 90). Na više mjesta prevodi hrvatski naziv „*Djela apostolska*“ doslovno „*Apostelwerke*“ umjesto uobičajenog njemačkog izraza „*Apostelgeschichte*“ (usp.: str. 118, 138). Na str. 73 umjesto „*bewegen*“ stoji “weben“ što ima sasvim drugo značenje (vjerojatno tiskarska pogreška). Prevoditelj si dopušta često u bilješkama dodavati dodatna objašnjenja koja u autorovu originalu nisu prisutna (usp.: str. 25, 27, 46, 56, 141 i sl.). U pozitivnom smislu prevoditelj je našao dobar stari, poetski izraz „*Odem*“ umjesto „*Atem*“ ili „*Hauch*“ ili „*Geist*“ Gottes, što je stavio i u naslov svojega prijevoda. U prijevodu se pomalo osjeća neki pozadinski protestantski utjecaj.

Knjiga nije strogo znanstveno djelo jer joj nedostaje sustavan znanstveni aparat, koji se pojavljuje samo ponegdje i djelomično, a često kao prevoditeljev dodatak, što je već spomenuto. Ta činjenica nije plod autorova znanstvenog neznanja, nego svjesnog pokušaja približavanja ove gotovo zaboravljene teme široj čitalačkoj publici, a kojoj je Duh često nepoznanica (str. 20) jer je izbačen iz modernog vokabulara i zaboravljen čak i od vjernika, pa se danas osjeća „zaborav Duha". U tom smislu njegovi članci pokušavaju približiti otajstvo Duha Svetoga, njegovih darova, značenja i djelovanja svim zainteresiranima za katoličko poimanje. Oni nude duhovne poticaje vjernicima i karizmaticima novoga vremena. Duboko su utemeljeni na svetopisamskim izvorima, učiteljskim tumačenjima, papinskim dokumentima i teološkim stavovima te ponekim osobnim iskustvima. Tekstovi otkrivaju da se bez Duha i njegovih darova ne može razumjeti ni Sveto pismo, ni otajstvo trojstvenoga Boga, niti priznati, niti vjerovati da je Isus Spasitelj svijeta, ni poslanje Crkve, ni otajstvo ljubavi, bez koje su sve karizme beskorisne. Uz posebna nadahnuća Duha vjernik može malo dublje ući u te tajne, a ovi tekstovi mu pomažu u tome.

Autorove misli prožete su osobnim i iskustvenim poniranjem u dubine i svestranost Duha. One su blagi povjetarac Božjeg daha. Autorov stil izražavanja je jasan, nedvojben, a s druge strane jednostavan i živahan. Lako se čita, poput nekog romana. Misli knjige su poziv kršćaninu da milost sakramenata oživljava dahom Duha, koji u nas udahnjuje Božju ljubav i dobrotu, koji inspirira naše misli, nadahnjuje naša djela, koji nudi sigurnost i radost jer Bog ljubi svoje stvorenje u Isusu Kristu po svojemu Duhu. Kao što je Bog ljubio ovaj svijet (usp.: Iv 3,16), tako i Isus ljubi ovaj svijet jer šalje Duha da ga štiti te da njegovu ljubav i spasenje naviješta svemu stvorenju (str. 29). Svijet treba Duha za duhovni život jednako kao kisik za tjelesni život.

Autor je podijelio knjigu u šest poglavlja. U prvom je sažeo prvenstveno dogmatski pristup. Duh je prisutan pri stvaranju svijeta, u otajstvu Isusa Krista i njegove Crkve, u životu svakog čovjeka. Kroz njegovo nevidljivo plodno djelovanje Duh čini čovjeka slikom i djetetom Božjim. Sedam posebnih darova Duha opisano je u drugom poglavlju. Treće poglavlje opisuje karizme kao izvanredne darove Duha. Autor razlikuje redovne ili spasenjske karizme za osobni rast i izvanredne za služnje drugima. Po njihovu izvoru autor ih svrstava kao poticajne darove Oca, darove Sina za služenje i darove Duha za djelovanje (str. 39 i dalje). Polja njihova djelovanja u opisu često se u dobroj mjeri preklapaju. Kreposti koje krase čovjeka po djelovanju Duha

opisane su u četvrtom poglavlju. U petom poglavlju predstavljeno je djelovanje Duha u čovjekovoj borbi za dobro. Duh Posvetitelj je čovjekov Pratitelj na putu svetosti, što je predstavljeno u šestom poglavlju.

Središnju pozornost autor posvećuje sedam darova Duha Svetoga. Kad je dar mudrosti u pitanju, naglašava da se Božja mudrost razlikuje od mudrosti ljudi i svijeta, da se podjeljuje kao posve drukčija mudrost onima koji su molitvom i Božjom riječju posebno usko vezani uz Duha Svetoga. Njima Božja mudrost omogućuje gledati sebe i druge oko sebe Božjim očima u ljubavi i pravednosti. Razboritost ili dar razuma je dar prosvijetljenim intelektom razumjeti i gledati stvari i procese oko sebe onako kako ih Bog gleda po Duhu Svetome. Dar savjeta je milost zlata vrijedna koja upućuje kako uskladiti svoj život s Božjom voljom po Isusovu primjeru i evanđeoskom svjedočenju. Duh osposobljava našu savjest donositi mudre odluke. Dar jakosti ima za cilj pomoć i snagu u borbi protiv zla i slabosti naše naravi koja je sklona grijehu, protiv duha u svijetu i protiv đavla i njegovih demona. Dar znanja, a znanje je moć, pomaže nam rasti u vjeri i nadi te nam daje snagu drugima svjedočiti Krista. Dar pobožnosti dokazuje posebnu povezanost s Bogom što se odražava na držanju njegovih zapovijedi i prihvaćanju njegove volje. Stoga pobožnost izražava stav ljubavi prema Bogu i bližnjemu, ali ne kao teret zapovijedi, nego kao slobodno i radosno služenje. U zrcalu Deset Božjih zapovijedi najjasnije se očituje vjernička pobožnost. Ako je Bog vjerniku na prvom mjestu, onda je sve drugo na pravom mjestu. Dar straha Božjega ili strahopoštovanje prema Bogu i bližnjemu treba razlikovati od običnog ljudskog straha. Iz ljubavi imamo zdravo strahopoštovanje prema Bogu, ali ne da ga iz straha ljubimo. Jer ga ljubimo, izbjegavamo ga povrijediti i njegovo prijateljstvo izgubiti (str. 83-109).

Poslije opisa svakog dara, kreposti i karizme autor navodi očite bibiljske, svetačke i obične vjerničke prikladne uzore. Karizme kako redovne, tako i izvanredovne, očituju se po osobnom sazrijevanju i svjedočenju u vjeri, nadi i ljubavi. Njihovi nositelji su alat Duha Svetoga, a karizme kao drago kamenje koriste njima i drugima (str. 157-158). Karizmatici donose misionarski duh u zajednicu i pozivaju na životno svjedočenje Krista u svijetu. Svaki vjernik, karizmatik, redovnik ili svećenik polazi od sebe. Njemu samome mora Krist biti središte, a svijet polje evangelizacije. Takvima je Isus glavni učitelj, kojega su osobno susreli i doživjeli, što svjedoče na svakom mjestu. U svjedočenju prate ih darovi Duha Svetga kojemu se uvijek otvaraju. One darove koje su primili, njih nastoje predati

drugima pozivajući ih na svetost kroz propovijedanje i životno svjedočenje, nikada ne stavljajući sebe u prvi plan, nego Isusa Krista.

Autor predstavlja povijesni put razvoja karizmatskog pokreta. Prema njemu pokret veže svoj početak uz encikliku pape Leona XIII. *Divinum illud munus* od 9. svibnja 1897., ali se istinski razvio u drugoj polovici 20. st. Veoma velik poticaj bio je dekret Drugog vatikanskog sabora *Apostolicam auctositatem* od 10. studenog 1965. Već 1967. u Pittsburgu (SAD) karizmatski pokret je utemeljen na katoličkom sveučilištu. Od strane Vatikana priznat tek 1993. A danas broji oko 200 milijuna članova koji održavaju svoje svjetske i nacionalne susrete. Pokret danas kao i jučer ima svojih vatrenih pristalica, a i skeptičara. Autor navodi iskustvo pape Franje iz 2013. kada ih je smatrao „*samba školom*", a već 2014. naziva ih „*strujom milosti u Crkvi*" (str. 172). Na hrvatskom i BiH području autor ističe prof. Tomislava Ivančića i fra Zvjezdana Linića kao utemeljitelje pokreta, koji na ovim područjima broji oko 4000 članova.

U svim poglavljima autor iznosi poznate katoličke stavove. Stoga ih se može shvatiti i kao temeljni uvod u kršćanstvo ili skraćeni kurs kršćanstva. U ovom djelu preklapaju se dogmatski, moralni, liturgijski, pastoralni, duhovni, karizmatski i drugi pogledi o Duhu i njegovim darovima.

Autor u svojim tekstovima donosi lijepe paralele i neke zaključke. Tako npr. kaže da laži nisu samo krive činjenice jer i dokazane činjenice mogu biti jednostrano ili krivo povezane i vođene zlobnim namjerama (str. 48). Za sebe kao svjesnog franjevca izjavljuje da se prisličuje Kristu, a ne svetom Franji Asiškom koji mu je uzor u nasljedovanju Krista (str. 205). Dalje konstatira da je danas čovjek čovjeku sve više vuk, da bezbožni i iskrivljeni humanizam sve više vodi prema nehumanosti (str. 195); onima koji se sami sebi dopadaju, teško im se Bog može dopasti (str. 204). Zato su ovom svijetu nužni darovi Duha. Darove kreposti i karizme uspoređuje s pogonskim gorivom. Može biti dobar vozač i još bolji njegov automobil, ali ako nema goriva, nema ni koristi, nema vožnje. S druge strane može biti dobar automobil s punim rezervoarom, ali ako je nezrelo dijete njegov vozač, opasnost je za sve (str. 69). Plodove Duha autor dijeli na one koji su poklonjeni nama samima, nadalje našim bližnjima te one koji su usmjereni k Bogu. O ljubavi kao prvom i najvažnijem plodu Duha Svetoga, autor donosi vrlo lijepe misli i uspoređuje ljubav s ružom koja svoj ugodni miris nudi onome koji joj se divi, kao i onome koji je nogama gazi. Nadalje uspoređuje ljubav s drvetom koje poklanja svoju hladovinu i osvježenje kako umornome, tako i onome koji ga siječe (str. 184).

Po ljubavi se manifestiraju svi drugi darovi Duha: mudrost je ljubav koja ispituje i prepoznaje; razum je ljubav koja razlučuje; znanje je ljubav koja omogućuje upoznati sebe i bližnje da bismo Boga lakše prepoznali; savjet je ljubav koja upućuje na dobra sredstva služenja; jakost je ljubav koja daje snagu svjedočenja i djelovanja; pobožnost je ljubav koja pomaže izvršavati volju Božju; strahopoštovanje je ljubav koja potiče činiti dobro, a izbjegavati zlo (str. 208). Autor poziva da više tražimo Tješitelja nego li njegovu utjehu, da više žudimo za Duhom radosti nego li za radošću Duha; da više čeznemo za Darovateljem nego li za njegovim darom (str. 188). Kršćani su pozvani bez straha izvesti na pučinu života jer su sigurni da je Isus kormilar u njihovoj lađi, da ih on vodi u luku spasa. Ljudski jezik, s kojim je povezano kako blagoslivljanje, tako i proklinjanje, uspoređuje s vatrom jer mala iskra može zapaliti veliku šumu (str. 228).

U ovakvu velikom djelu uvijek se pojave neke porgeške, kako one tiskarske ili prevodilačke, tako i one informativne. U tom smislu na str. 61 navodi se da je Gerhard Müller „*Kardinal von Mainz*". Istina, on je rođen u Mainzu 31.12.1947. Biskupsko ređenje je imao 24.11.2002. kao biskup Regensburga, a 2.7.2012. je postao kardinalom i prefektom Kongergacije za nauk vjere. Drugo, danas je upitno bez navoda i dokaza smatrati apostola Pavla autorom poslanice Hebrejima (usp.: str. 28, 34 i sl.), kada Crkva u liturgijskim čitanjima čita iz poslanice Hebrejima bez njegova imena, ili tvrditi da je Ivan Krstitelj novozavjetni prorok, koji je zapravo na razmeđu dvaju zavjeta (str. 49).

Autoru izražavam zahvalnost za ovakvo sveobuhvatno djelo o Duhu Svetomu. Čitateljima želim i molim sve darove Duha ne samo pri čitanju nego i u životu.

Niko Ikić, profesor emeritus